

**ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ:
РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ**

ДОСЛІДЖЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ І РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ

Череп О.Г., к. е. н., доцент НФ Запорізького національного університету

Постановка проблеми. Особливості трансформативної економіки України зумовлюють зниження мотивації до інвестування, використання прибутку й амортизації не на інвестиції, на поточне споживання. Оскільки розвиток підприємництва на місцевому рівні неможливий без залучення інвестицій та розвитку інвестиційної діяльності, зупинимось на цьому питанні докладніше. Протягом останніх років в Запорізькому регіоні склалися позитивні тенденції щодо розвитку підприємництва. В 2010 році в місті функціонувало 9,8 тисяч малих підприємств 1.6% до 2009 року), на яких зайнято 11% працюючих на всіх підприємствах. Серед малих підприємств переважають підприємства з чисельністю зайнятих до 10 осіб - 78% загальної кількості малих підприємств. Малими підприємствами в 2011 році вироблено продукції та надано послуг в розмірі 5,5% загального виробництва продукції (робіт, послуг) області.

Метою статті є дослідження сучасного стану інвестиційної діяльності промислових підприємств Запорізької області. Визначити структуру прямих інвестицій за видами економічної діяльності Запорізької області. Визначити стратегічні напрямки інвестиційної політики промислових підприємств Запорізької області.

Виклад основного матеріалу. Зростання обсягу продукції склав 109,2%. В окремих галузях питома вага обсягів виробництва малих підприємств значно вища. У розподілі малих підприємств за видами економічної діяльності не відбувається значних змін: 43,4% малих підприємств функціонують у сфері торгівлі та послуг, 14,5% - в промисловості, 10% - в будівництві, 4,8% - в сільському господарстві, 15% - здійснюють операції з нерухомістю та надають ги юридичним особам.

Крім юридичних осіб у сфері малого бізнесу працює 81 тисяча громадян - суб'єктів підприємницької діяльності (111,5% до показника 2009 року), на більшість підприємців - фізичних осіб працює на ринках. Одночасно збільшується кількість підприємців, які надають послуги населенню (ремонт побутової техніки, індивідуальний пошив одягу, індивідуальний ремонт та пошив взуття).

Запорізька область належить до інвестиційно - привабливих міст України завдяки великому промислому потенціалу, наявності природних багатств, власним енергоресурсам, високому науково - технічному потенціалу, розвиненій транспортній інфраструктурі, розвиненій банківській системі та доступності до ринків України, держав СНД, Європи та Азії.

Слід відзначити, що Запорізька область завдяки, в основному, місту Запоріжжю, знаходиться серед лідерів по залученню прямих іноземних інвестицій. В економіці працює 7% загального обсягу прямих іноземних інвестицій України. За обсягом прямих іноземних інвестицій регіон посідає четверте місце серед регіонів України.

Стратегічним напрямком інвестиційної політики місцевої влади, на наш погляд, має стати збільшення залучення прямих іноземних інвестицій в економіку. Загальний обсяг іноземних інвестицій на кінець 2011 року в економіку міста очікується близько 500 млн.дол.США (112,6% до очікуваного виконання у 2010 році).

Обсяг прямих іноземних інвестицій на душу населення в Запорізькій області перевищує середньоукраїнський рівень в 1,7 рази і складає \$232,6. За оцінками всесвітньо відомої консалтингової фірми «Coopers & Lybrand» наш регіон є одним з найбільш привабливих в Україні з точки зору інвестиційної привабливості. Як наслідок, іноземні інвестиції вкладені у 145 підприємств області.

Великий інтерес щодо вкладення капіталу викликають такі галузі економіки області, як машинобудування (40,5%), металургія і металообробка 16,7%), харчова промисловість (13,5%).

За даними статистичних досліджень, протягом 2011 р. в економіку Запорізької області закордонними інвесторами було вкладено \$78,81 млн. прямих інвестицій та \$7,56 млн. портфельних. Основними формами залучення прямих інвестицій були грошові внески (43,4% вкладеного обсягу), надходження у вигляді рухомого і нерухомого майна (39,3%), інші форми здійснення інвестицій (17,3%).

Разом з тим іноземний капітал у вигляді прямих інвестицій зменшився на \$10,49 млн. за рахунок інших форм залучення капіталу (90,3%) та внесків із статутного фонду (9,7%). Зменшення портфельних інвестицій в області дорівнювало \$8,5 млн.

Слід відзначити, що мав місце перехід прав власності на капітал нерезидентів зі Сполученого Королівства нерезидентам з Панами, Британських Віргінських островів, Ірландії та Кіпру, з США - до Кіпру, а з Кіпру - до Британських Віргінських островів на суму \$52,69 млн., що в кінцевому результаті не вплинуло на загальний обсяг іноземних інвестицій в економіці області, але змінило його структуру в розрізі країн - інвесторів. Таким чином, з урахуванням курсової різниці (86,92 млн.) абсолютний приріст прямих іноземних інвестицій за 2011 р. дорівнював \$75,24 млн., але за рахунок зниження суми портфельних інвестицій на \$0,98 млн. приріст в цілому становив \$74,26 млн.

Станом на 1 січня 2011 р. загальний обсяг іноземних інвестицій в економіці області склав \$450,39 млн., з них прямих - \$441,99 млн., портфельних - \$8,40 млн. (табл. 1 і рис. 1, 2).

Частка портфельних інвестицій в економіці області станом на 1 січня 2011р. у структурі іноземного капіталу дорівнювала \$8,40 млн (1,9%), з них \$3,88 млн., або 46,2% – від країн Європейського Союзу.

Таблиця 1

Прямі і портфельні іноземні інвестиції в економіку області

Показники	Іноземні інвестиції (з урахуванням позичкового капіталу), тис. дол. США	
	на 1 січня 2011 р. (уточнені дані)	на 1 січня 2010 р.
Всього	379288,88	458942,00
В тому числі прямі	369905,60	45540,05
З них кредити та позики	3156,43	8552,47
портфельні	9383,28	8401,95

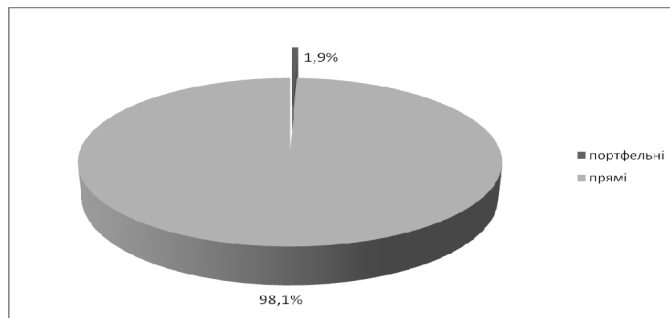

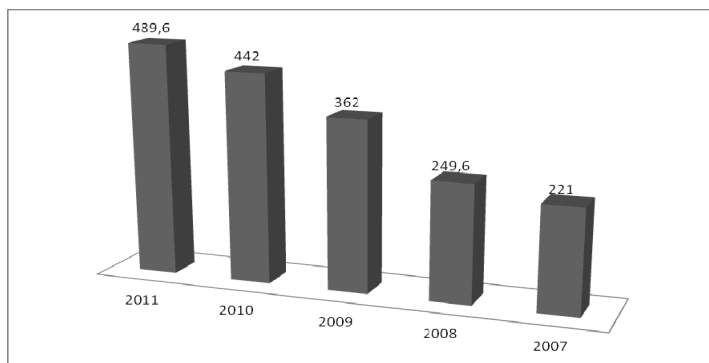
Рис. 1 Структура іноземних інвестицій на кінець 2011 р. з урахуванням позичкового капіталу

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

З наявних в області портфельних інвестицій основні суми надійшли від Сполученого Королівства (член ЄС) (46,0%), Британських Віргінських островів (34,6%), Кіпру (14,0%).

Крім того загальна сума заборгованості за кредитами та позиками, що їх отримано підприємствами області від прямих інвесторів, станом на 1 січня 2011р. склала \$8,55 млн.

З урахуванням позичкового капіталу, який відповідно до Керівництва з платіжного балансу МВФ розглядається як прямі інвестиції, сукупний капітал нерезидентів в економіці області дорівнював 458,94 млн. дол., з нього прямих інвестицій – 450,54 млн. дол., портфельних – 8,40 млн. дол.

*(на кінець року; млн дол. США)

Рис. 2 Динаміка обсягів прямих іноземних інвестицій в економіку області

Як бачимо з діаграми (рис. 1 та 2), основна частка залучених в область іноземних інвестицій – прямі. Питома вага іноземного капіталу у статутному фонді перевищує 50% у 149 із 233 підприємств, що звітували про наявність у них прямих іноземних інвестицій.

Слід зазначити, що Запорізька область знаходиться серед лідерів із залучення прямих іноземних інвестицій після м. Кісва, Дніпропетровської та Київської областей.

Станом на 1 січня 2011р. на першому місці за обсягами прямих іноземних інвестицій в економіку області, як і раніше, знаходилась Республіка Корея –150 млн.дол. до першої десятки найкрупніших інвесторів також ввійшли: Кіпр –105,24 млн.дол(23,8%), Швеція –40,36 млн.дол (9,1%), Сполучене королівство –30,96(7,0%), Російська Федерція –22,53(5,1%), Словаччина –22,03млн.дол(5,0%), Данія –14,46 млн.дол (3,3%), США –12,07млн.дол (2,7%), Естонія – 10,35 млн.дол (2,3%), Панама – 8,94 млн.дол (2,0%).

В оптову та роздрібну торгівлю залучено прямі інвестиції з Кіпру 1423,85 млн. \$, Сполученого Королівства (\$6,91 млн.), Сполучених Штатів Америки (\$5,16 та Естонії (\$1,49 млн.) (рис. 3).

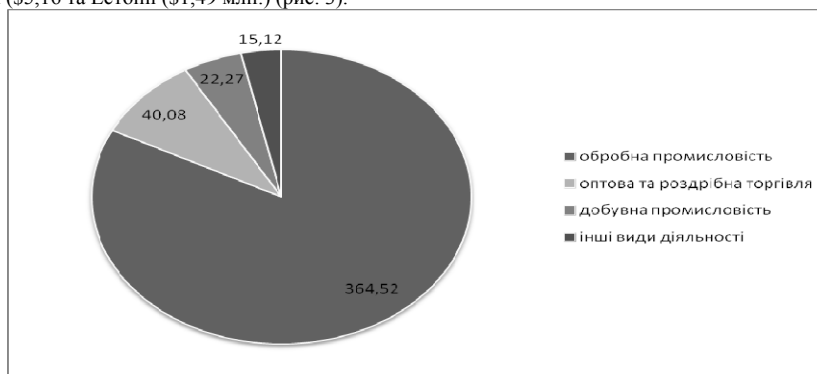

Рис. 3 Структура прямих інвестицій за видами економічної діяльності (станом на 1 січня 2011р. млн.дол.США.)

У добувній промисловості майже вся сума прямих інвестицій (\$22,03 млн.) належить нерезидентам із Словаччини.

Частка портфельних інвестицій в економіці області станом на 1 січня 2011р. у структурі іноземного капіталу дорівнювала \$8,40 млн. (1,9%), з них \$3,88 млн., або 46,2% - від країн Європейського СоюзуЗ наявних в області портфельних інвестицій основні суми надійшли зі Сполученого Королівства (член ЄС) (46,0%), Британських Віргінських островів 34,6%), Кіпру (14,0%).

Залучені вони до обробної промисловості (94,5% загального обсягу портфельних інвестицій), транспорту (4,0%), у підприємства оптової та роздрібної торгівлі (0,5%).

Інвестиції з області на 1 січня 2011 р. склали \$2,29 млн., з них \$2,26 млн. о) - прямі, \$0,02 млн. (1,0%) - портфельні (табл. 2).

Таблиця 2

Прямі і портфельні інвестиції з області в економіку інших країн

Показники	Інвестиції, тис.дол США	
	На 1 січня 2011(уточнені дані)	На 1 січня 2010
Всього	2253,73	2287,04
В тому числі прямі	2233,97	2263,62
портфельні	21,76	23,42

Прямі інвестиції вкладались підприємствами, основним видом економічної діяльності яких були операції з нерухомістю, здавання у найом та послуги юридичним особам (82,2%), оптова торгівля (9,7%), обробна промисловість 1%).

Більшу частку з них направлено у Грецію (69,3%), Узбекистан (10,7%) та Російську Федерацію (9,6%).

Висновки. Портфельні інвестиції з області було здійснено підприємствами фінансової діяльності, головним чином до Російської Федерації (91,9%). Однак іноземні інвестиції в українську економіку не відіграють істотної ролі у фінансуванні інвестиційної діяльності. Аналіз галузевої структури смних інвестицій показує, що їх прилив здійснювався переважно в галузі та сектори економіки з найбільш швидким оборотом капіталу, а також у паливно-енергетичні і сировинні галузі, що вело до закріплення неефективної структури української економіки. Аналіз регіональної структури іноземних інвестицій також свідчить про нерівномірний розподіл коштів: переваги інвесторів пов'язані з вкладеннями ресурсів у великі центри з розвинуеною інфраструктурою ринку, з порівняно високою платоспроможністю

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

населения, а також в сировинні регіони.

На основі аналізу динаміки промислового виробництва, рівня інвестиційної діяльності, ступеня розвитку ринкових відносин в регіоні, як позитивних факторів, та враховуючи негативні тенденції в демографічній та екологічних сферах, Запорізька область може бути віднесена до групи пріоритетної інвестиційної привабливості.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Фатхутдинов Р.А. Стратегический менеджмент : учебник / Р.А. Фатхутдинов. – [7-е изд., испр. и доп.]. – М. : Дело, 2005. – 448 с.
2. Василенко В.О. Инновационный менеджмент: навч. посібник / В.О. Василенко, В.Г. Шматько, за ред. В.О. Василенка. – [вид. 3-е, вип. та доп.]. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 440 с.
3. Економіка й організація інноваційної діяльності: навч. посіб. / [І.І. Цигилик, С.О. Кропельницька, О.І. Мозіль, І.Г. Ткачук]. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 128 с.

РЕЗЮМЕ

Досліджено сучасний стан інвестиційної діяльності промислових підприємств Запорізької області. Визначено структуру прямих інвестицій за видами економічної діяльності Запорізької області. Запропоновано стратегічні напрямки інвестиційної політики промислових підприємств Запорізької області.

Ключові слова: інвестиційна діяльність, промислові підприємства, прямі іноземні інвестиції, економічна діяльність, стратегія.

РЕЗЮМЕ

Исследовано современное состояние инвестиционной деятельности промышленных предприятий Запорожской области. Определена структура прямых инвестиций по видам экономической деятельности Запорожской области. Предложены стратегические направления инвестиционной политики промышленных предприятий Запорожской области.

Ключевые слова: инвестиционная деятельность, промышленные предприятия, прямые иностранные инвестиции, экономическая деятельность, стратегия.

SUMMARY

It was made a research of the modern state of the investment activity of industrial enterprises in Zaporizhzhya region. It was identified the structure of the direct investment by economic activities in Zaporizhzhya region. It was suggested strategic directions of investment policy of the industrial enterprises in Zaporizhzhya region.

Keywords: investment, industry, foreign direct investment, economic activity and strategy.

ЗНАЧЕНИЕ ОФФШОРНЫХ ЮРИСДИКЦИЙ ДЛЯ ПОВЫШЕНИЯ ИНВЕСТИЦИОННОЙ АКТИВНОСТИ В РОССИЙСКОЙ ЭКОНОМИКЕ

Черных А.Ю., к.э.н., доцент ЮЗГУ
Коварда В.В., к.ф-м.н., доцент ЮЗГУ

Термин "оффшорная зона" в общем виде подразумевает любую страну с низкой или нулевой налоговой ставкой на все или отдельные категории доходов, определенный уровень банковской или коммерческой секретности, и минимальное или полное отсутствие резервных требований центрального банка, или ограничений по конвертируемости валюты. Кроме того, большинство оффшорных зон имеют относительно простые требования по лицензированию и регулированию финансовых и иных компаний и фирм.

По экспертным оценкам, приблизительно 1/4 глобального денежного предложения находится в оффшорных юрисдикциях и через них проходит около половины стоимости международной торговли, а, по оценкам ЮНКТАД, глобальная оффшорная индустрия оценивается в 12 трлн. долл. США. Не обходятся без использования оффшорного бизнеса для международной инвестиционной и внешнеторговой деятельности и российские организации, которые, по данным Министерства финансов Российской Федерации, свыше 40% внешнеторговых операций и около 70% инвестиционных потоков осуществляют через оффшорные компании.

Впервые русские бизнесмены получили возможность открывать оффшорные компании в 1991 г. 29 апреля 1991 г. швейцарская компания Riggs Walnut Group объявила о том, что выходит на советский рынок с предложением по организации таких компаний. Предлагалась не только помощь в создании безналоговых компаний "под ключ", но и поддержка их деятельности - внесение ежегодных взносов в бюджет страны базирования, обеспечение секретарских услуг по обработке нерегулярной почты, организация ежегодных собраний акционеров, составление балансов и т.п. По международным меркам стоимость услуг была достаточно высокая: \$4800 за регистрацию и по \$1100 ежегодно за поддержку.

Использование российскими организациями оффшорных юрисдикций затрагивает не только их внутренние интересы, но и интересы российского государства в целом. В основном это связано со снижением налоговых поступлений в бюджет Российской Федерации за счет использования оффшорных юрисдикций (предоставляемых ими льгот и преференций и несовершенств российского законодательства) в целях уклонения от уплаты налогов. Уклонение от уплаты налогов представляет собой значительную общественную опасность, так как сокращается финансирование общественного сектора экономики, и неплательщики налогов оказываются в более выгодном положении по сравнению с законопослушными налогоплательщиками, что может спровоцировать ответную реакцию последних.

Активными направлениями использования оффшорных юрисдикций являются структурирование активов компании и отмывание незаконно полученных доходов их собственниками. Несовершенство российского налогового законодательства и отсутствие необходимой правовой базы, регулирующей отношения с иностранными государствами и обеспечивающей действенный обмен информацией с ними, предоставляют достаточные возможности для налогового планирования с использованием оффшорных юрисдикций и способствуют уклонению от уплаты налогов в значительных масштабах. Анализ российского и иностранного опыта по противодействию уклонению от уплаты налогов с использованием зарубежных оффшорных юрисдикций позволяет выработать рекомендации и предложения по совершенствованию российского налогового законодательства, направленные на обеспечение фискальных интересов российского бюджета.

При рассмотрении практики международного налогообложения выделяются следующие инструменты международного налогового планирования:

- размещение хозяйственной деятельности или управление ею в странах или регионах с льготным налоговым режимом;
  - инвестирование капитала в страны, имеющие низкие налоговые ставки или освобождение от налогообложения у "источника выплаты" пассивных доходов: дивидендов, процентов, роялти и др.;
  - использование налоговых преимуществ, предоставляемых странами, выплачивающими доходы по определенным видам активных операций: строительство, судоходство, инвестиции, малый бизнес и др.;
  - применение трансфертного ценообразования и распределения прибылей в зоны с наиболее благоприятным налоговым климатом;
  - использование преимуществ двусторонних и многосторонних налоговых соглашений;
  - применение выгод интеграционных объединений (беспошлинная торговля, гармонизация налогообложения в Евросоюзе).
- Выделяют пять основных признаков оффшорной компании:
- оффшорная компания, как правило, является нерезидентом по отношению к территории регистрации;